

Pisava knjige je jako preprosta, brez blestečih fraz in umetno sestavljenega sloga; čisto po domače jo pove, kakor se pogovarjajo prijatelji med seboj. Dolgega dokazovanja tu ni, dokazi so kratki pa jasni in prepričevalni, podprti s svetopisemskimi reki, pa tudi z narodnimi pregovori, primerami in zgledi. Zdi se mi, da je bil pisatelj z zgledi pač nekoliko preradodaren, saj je ni strani brez zgleda. Vendar so zgledi skrbno izbrani, tvarini primerni in tako vplivajo na razum in zlasti še na voljo. Primere so splošno skrbno izbrane, nekaj pa jih je le predomačih; v navdušenju, da bi stvar krepkeje izrazil, se je včasih dal zapeljati robatim izrazom. Izbrane kitice iz slovenskih pesnikov v začetku vsakega odstavka se dobro prilegajo, tudi v sredi in na koncu odstavkov rad pojasnuje svoje trditve s pesniškimi citati. Občudovati moramo njegovo pridnost v tem oziru, skoraj iz vsakega slovenskega pesnika nam podaje kak citat.

Želimo tej potrebni knjigi obilo uspeha med ljudstvom!

M. K.

HRVAŠKA.

Viktor Car Emin: **Usahlo vrelo.** Pripovijest. Izdala „Matica Hrvatska“ 1904. Str. 235. 80. — Zadnji čas smo postali tako bedni. Vse v literaturi plaka, plaka, vse preliwa srčno kri, povsod solze v očeh in obup na ustnicah. Nikjer poti k veselju, blagostanju, k življenju, nikjer steze navzgor, ker se vsa pota znižujejo in gredo navzdol, vedno navzdol, tja, kjer kraljuje smrt in kjer spe grobovi. Tako smo se že privadili misli na umiranje, da se nam niti čudno ne zdi, če ne prisije na ponižno stezo naše literature nikdar vesel žarek svetlega solnca — čisto naravno se nam zdi, da gremo vedno navzdol, da je cilj našega popotovanja grob in naša usoda smrt... Literatura samo plaka in čaka časa, da se zasuje veliki grob, ki je sprejel vase celi umirajoči narod, ki ni imel dosti moči za življenje. In šele ko človek sreča krepkega moža z močno pestjo, z upanjem v očeh in z navdušeno preroško besedo na ustnicah — tedaj zapazi prav bedo svoje onemoglosti, smešnost svojih otročjih solza in nesrečo svoje nemoške vdanosti. Zaželi si krepke volje, močne pesti ter dela, dela, ki vse rešuje, vse povzdiguje, vse obnavlja...

In tak mož je Car Emin. Junak se mu vrne v domovino in vidi povsod umiranje, „vse poka, vse se trese, vse diha pusto bedo, vsega, vsega se prijema duh starosti, vsega...“

(str. 14). A Ivan Ivančić je že kot otrok čutil v sebi „nekak nagon, ki ga je odtujeval od starega, nekako nenaklonjenost proti vsemu, kar je izročeno večnemu dremanju in brezkoristni, leni nedelavnosti“ (str. 15). Ivanu je ves rojstni kraj že obubožal. Morje, njihovo zvesto, ljubljeno morje, se jim je izneverilo, zapustilo jih je, kakor bi zapustila mati otroke, da se ne vedo kam obrniti v težki bedi. Nekdaj so imeli ladje in njihova jadra so jih nosila po širnem svetu — bili so bogati in srečni in zadovoljni. A prišel je čas, ko so se morala umakniti bela jadra ponosnim dimnikom, in Ivanovi rojaki so propadali. Zadnja ladja jim zgori in oni ostanejo ob obrežju kakor ptič, ki je padel iz gnezda in ne more več nazaj — samo sovraštvo jim še tli v srcu, sovraštvo do teh ponosnih dimnikov, do vsega novega. Tako padajo v vedno večjo bedo, bližajo se smrti kakor studenec ob morju, ki je usahnil in ki čaka velike žrtve dveh ljubečih src, da ga zopet oživi. „Naš narod ima poprečno krasne sposobnosti, bistroumen je in lahko umeva!... Samo ko bi bil kdo, da ga vodi. Toda ne mislim, da ga vodi tako na papirju, s samo besedo, ampak tudi z dejanjem... In tudi žrtve so potrebne... nekdo mora pasti...“ govori Ivan (str. 60.). In on premišlja, „ali bi se dal z novo silo oživiti oni studenec nekdanjega sijajnega življenja“ (str. 123). Jadrenice so uničene, a Ivan hoče pregovoriti rojake, naj si zgrade parobrode, da ne ostajajo za napredkom, da se rešijo smrti, da ožive mrtvi studenec. A tu je treba žrtev... ljudje se upirajo, nečejo ničesar slišati o „prokletih parobrodih“, o nezvestem morju. A pravljica zahteva žrtve dveh src, da oživi mrtvi studenec, in Ivan žrtvuje sebe: svojo ljubezen položi kot dar na mrtvo skalo — in čudno — novo življenje kipi iz nje. Ivan se odreče svoji ljubezni, da pridobi s tem najbogatejšega moža za svoj načrt. Lepša polovica duše mu je uničena, „a zunaj na odprtem morju se dviga visoko v zrak črni dim, kot blisk plava po gladini parobrod — prvi domači parobrod... Gleda Ivan. Od mrtvega studenta... gleda on svoje delo, gleda valove, ki jih je razburil parobrod, in v zamolki njihovi pesmi sliši hvalo za ono delo...“ (str. 234, 235).

Car Emin nam je krasno naslikal življenje umirajočega pomorskega mesta, kakor bi dvignil zastor in nam pokazal pokrajino, ki spi in čaka solnca, da jo obsije in zbudi v njej vso veliko moč, vso zvezano silo. Izvrstno je rabil moderno tehniko, pri tem pa se je znal varovati mnogih slabosti sedanje moderne. Precej kaže še značaj starejših pripovedovavcev, kar pa ni

povesti v škodo. Dejanje je vseskozi zanimivo ter se naravno in neprisiljeno razvija. — Hrvatoma bi iz vsega srca čestitali na tej knjigi, ker je precej osamljen, a lep in zanimiv pojav v naši moderni literaturi, zlasti kar se tiče jasnosti, velikosti in zdrave krepkosti vodilne ideje.

Bugarska slovnica sa čitankom. Stavio Janko J. Benigar, tehničar. Tiskara i litografija C. Albrechta (Jos. Wittasek). Zagreb 1904. Cijena 1 K, str. 72. — Pisatelj te knjige je uvidel potrebo medsebojnega spoznavanja južnih Slovanov in je izdal v ta namen bolgarsko slovnico. V uvodu pravi čitateljem: „Nema smisla učiti bugarsku slovnico na izust, jer to vrlo umara duh i volju. Glavno je, da se čitanjem slovnice dobije pojam o oblicima — drugo se nauči čitanjem raznih knjiga i listova. Svakako je potrebno, da se i kasnije prigodice osvrne na pojedine odsjeke slovnice, te se tako bez osobite muke i u teoretičnomu dijelu usavrši.“ Po tem načelu se je ravnal pri sestavljanju slovnice. Knjiga je razdeljena v slovnico (str. 5.—28.), čitanko (str. 29.—48.) in rečnik (str. 49.—70.). — Ker so si južni slovanski jeziki jako sorodni, bo zadostovala tudi tistim Slovencem, ki se hočejo seznaniti z zanimivo, lepo bolgarsko književnostjo. — G. Janko Benigar je rodом Slovenec in študira tehniko v Gradcu.

F. K.

RUSKA.

Ziserl-Sarkevič: **Lehrbuch der russischen Sprache nach der Sprechmethode.** Kišinev. Cena 1 K 50 v. — Že nekaj časa se dobiva v slovenskem knjigotrštvu ta izvrstna knjiga, ki je prav primerna za pouk v krožkih, a tudi porabna za samouke, ki znajo vsaj že čitati akcentuirano ruščino. Slovnica je pisana vseskozi v ruščini, ravnotako tudi vaje; pridejana pa je zbirka besed, razvrščenih po lekcijah in z nemškim prevodom. Tudi pri slovniških paradigmah nahajamo nemški prevod. Z izjemami se učenec ne muči; saj uči izkušnja, da je treba za praktično rabo jezika v prvi vrsti le temeljitega znanja glavnih pravil, nepravilnosti se z lahkoto zapomnijo ob čitavi ali pogovoru. Kar pa daje knjigi glavno vrednost, je to, da opisujejo skoro vsa berila razmere in predmete, ki jih srečavamo v vsakdanji rabi jezika. Tako si pridobi učenec zadostno množico besed; za vajo jezika skrbi zbirka vprašanj pod vsakim berilom. Seveda bi bilo priporočati, da se tvarina še vse bolj dialogizira, kar je trajnemu znanju v neprecenljivo korist; zgled

takšnega dialogiziranja nam podaja n. pr. v nemški strokovni literaturi metoda Häusser za učenje tujih jezikov v mojstrski dovršenosti. Za začetnika — samouka torej knjiga ni popolnoma priporočljiva, ker je dialog premalo podroben in ker vprašanjem niso pridejani tudi odgovori. Pač pa je izvrstno učilo za naše ruske krožke. Obenem opozarjamo gg. veščake na potrebo, da nam poda kdo v prav kratkem času podobno urejeno knjigo za učenje ruščine za samouke in v slovenščini, ker je le malo moči, ki bi bile vsled perfektnega znanja ruščine v resnici sposobne za poučevanje, dalje zato, ker je zanemarjenje nerazdružljivo s kurznim poukom in ker je tudi v krajih, ki še nimajo krožkov, da, celo na deželi, mnogo takih samoukov, ki bi se z veseljem in vnmom lotili učenja, ako ne bi primanjkovalo vsega potrebnega.

V. M.

STARA ZGODOVINA SLOVANOV.

Vedno in vedno se bavijo slavisti s slovansko prazgodovino. Kdaj so prišli Slovani v te dežele, katere imajo sedaj v posesti? To vprašanje razmotriva zopet nekaj knjig, ki so izišle v najnovejšem času. Navesti hočemo njihove glavne trditve.

Ed. Boguslawski: **Einführung in die Geschichte der Slaven.** Aus dem Polnischen übersetzt von Waldemar Osterloff. Jena 1904. 80. 129. — Boguslawski najprej našteva mnenja vseh dosedanjih slavistov o slovanski prazgodovini. Njegova misel je pa ta: V VI. stoletju, pravi Boguslawski, je samo en slovanski rod nosil ime „Slovani“, a to nazivanje se je pozneje razširilo na vse druge. Na Balkanu so bili razni narodi: na eni strani Besi, na drugi pa Veneti, ki so bili Slovani. Kot dokaz za svojo trditev navaja obleko, okraske in orodje. Hallstattska, ali bolj venetska kultura je na jugu izvirno slovanska. Italijo in Češko so preplavili Kelti, nad južne Slovane so prišli Rimljani, nad severne pa Svevi, in šele od tega časa dalje nastopajo Slovani pod slovanskim imenom. Končno trdi Boguslawski: Slovani so avtohtoni na vsem ozemlju, katero so posedali za časa Karola Velikega. Njih prva domovina je bila v Iliriji, odkoder so šli proti severu čez Donavo in Karpate ter so te kraje poslovanili. Kakor znano, so učenjaki v tem vprašanju jako needini. „Avtohtonisti“ trdijo, da so Slovani od nekdaj doma v Iliriji, Trakiji in Germaniji; proti njim stoje oni, ki trdijo, da so Slovani prišli na jug Donave in Karpatov